

Mistænkelige individer i 1800-tallets Helsingør

Straf og samfund

- Straf er et prisme som giver os mulighed for at forstå forholdet mellem individ og samfund, specielt i en tid uden en stærk stat.
- Straf som samfundsindex: os og dem, både internt i et land og eksternt internationalt.
- Ikke en lineær historie: kropsstraf blevet udvidet i slutningen af 1700-tallet og et tiltagende bureaukrati gjorde det nemmere at overvåge befolkningen.

Slutningen på en god tid for Danmark

- Dansk neutralitet, specielt fra 1776, gavne den danske økonomi.
- Den Franske Revolution gjorde også danske magthavere nervøse.
- Napoleonskrigene betød statsbankerot, tabet af Norge og mange aftakkede soldater.

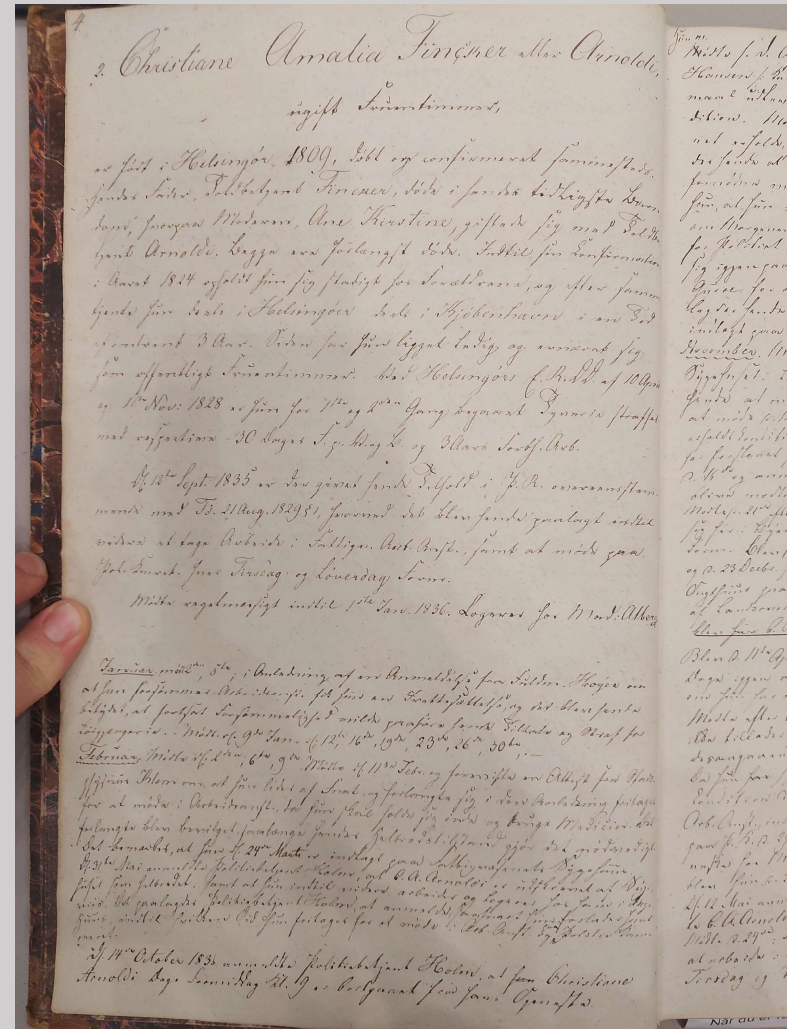

Forandringer i perioden

- Gryende borgerskab og klassesamfund.
- Lavere børnedødelighed og koppevaccinationer: flere børn blev voksne.
- Øget adgang til skolegang
- Sen urbanisering og sen industrialisering.
- Enevældens sidste år, opbrud i samfundet.

Mistænkelige individer, 1836-1860

- Konceptet mistænkelige blev først taget i brug i København i forbindelse med den Franske Revolution, siden udvidet til tidligere straffede.
- Mistænkelige individer i Helsingør skulle møde på politikammeret 1-4 dage om ugen for melde logi og potentielt arbejde.
- De som var uden arbejde skulle desuden møde op på fattigvæsnets arbejdsanstalt.
- Forsømmelser ledte til irrettesættelser, skærper og domme for løsgængeri.

Fødselsår
for
mistænkelige
1836-1860

	Antal mistænkelige
1770-1779	3
1780-1789	5
1790-1799	8
1800-1809	37
1810-1819	42
1820-1829	15
1830-1839	2

Alder ved
første dom

	Kvinder	Mænd	I alt
0-9	1	0	1
10-19	11	11	22
20-29	17	25	42
30-39	6	8	14
40-49	0	6	6
50-59	0	4	4

Tidligt straffet: Den tatoverede landsmand I

- Lars Peter Nicolai Ernst, "uægte" søn af en soldat, døbt 8. februar 1821.
- Moderen, svenskfødte Marie Margrethe Sevestrøm, blev begravet i byens fattigjord i 1827.
- Straffet med ris ved Frederiksborg Ekstraret for tyveri da han var 12 år gammel.
- Stod måske til søs efterfølgende, men dømt flere gange i perioden 1839-1845.
- Forlod Danmark for England i 1855, men tyverierne fortsatte der: Idømt 2 års fængsel for tyveri i 1856.
- Tiltalt for en række spektakulære tyverier i 1858-59. Blev i den forbindelse beskrevet i detaljer i dagspressen:

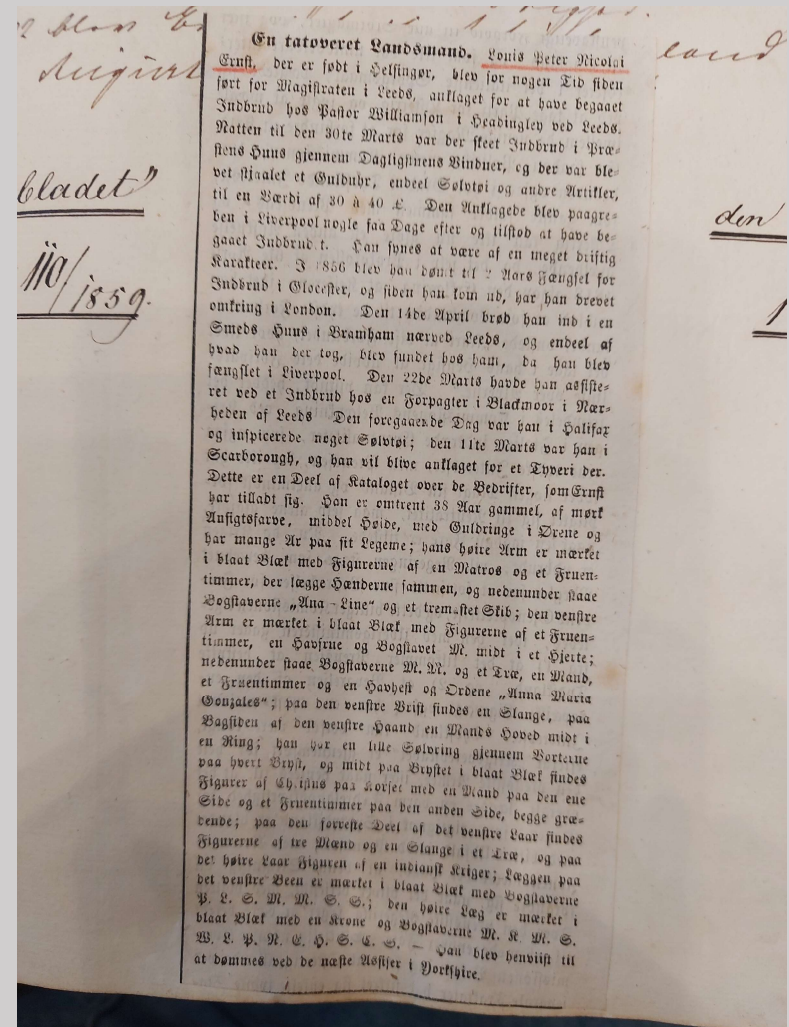
Tidligt straffet: Den tatoverede landsmand II

Han er omtrent 38 Aar gammel, af mørk Ansigtifarve, middel højde, med Guldringe i Ørene og har mange Ar paa sit Legeme;

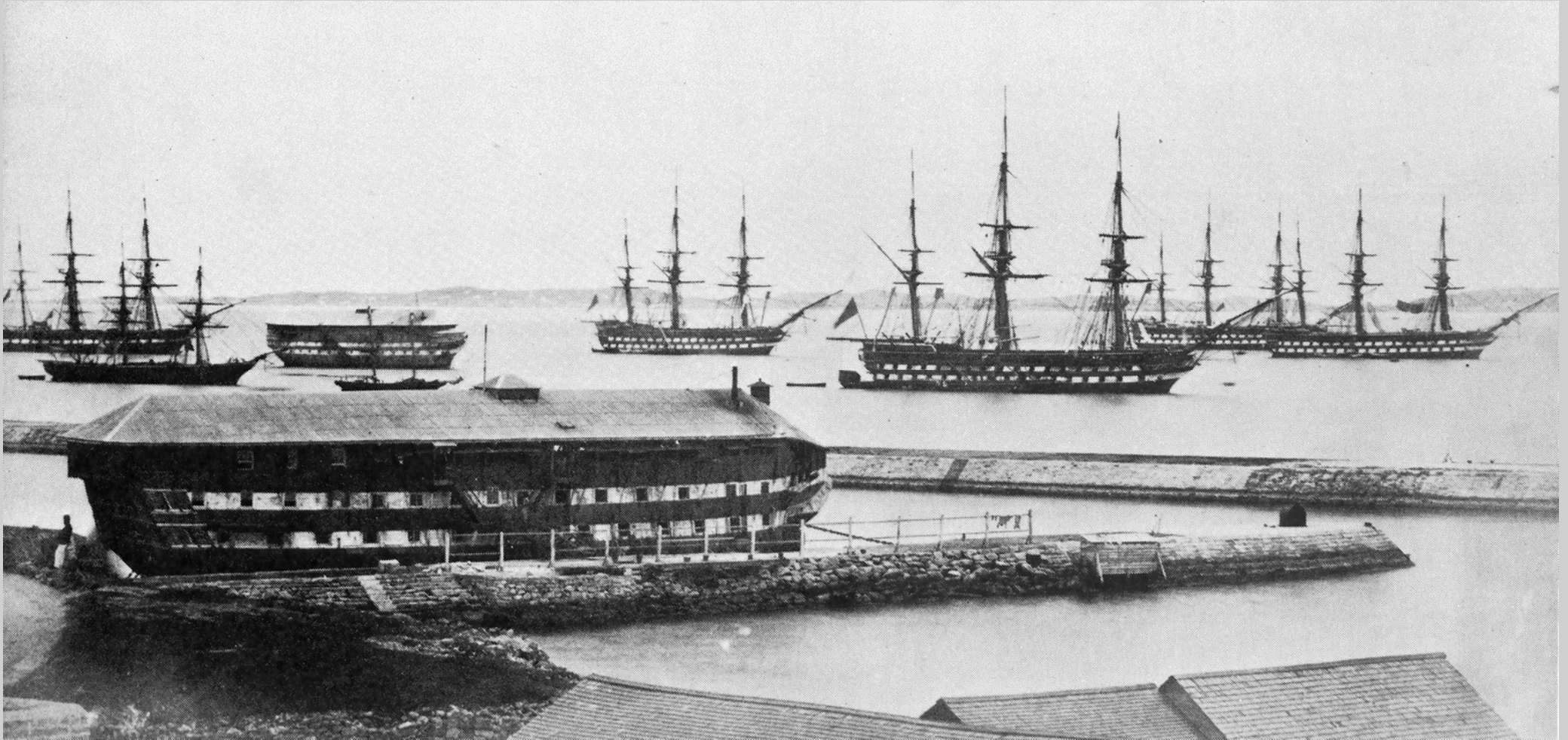
Hans høire Arm er mærket i blaat Blæk med Figurene af en Matros og et Fruentimmer, der lægge Hænderne sammen, og nedenunder staae Bogstaverne "Ana-Line" og et tremastet skib; den venstre Arm er mærket i blaat Blæk med Figurene af et Fruentimmer, en Havfrue og Bogstavet M. midt i et Hjerter; nedenunder staae Bogstaverne M. M. og et Træ, en Mand, et Fruentimmer og en Havhest og ordene "Anna Maria Gonzales";

Paa den venstre Vrist findes en Slange, paa Bagsiden aff den venstre haand en mands hoved midt i en Ring, han har en lille Sølvring giennem vorterne paa hvert Bryst, og midt paa Brystet i blaat Blæk findes Figurer af Christus paa Korset med en Mand paa den ene Side og et Fruentimmer paa den anden Side, begge grædende, paa den forreste Deel af det venstre Laar findes Figurerne af tre Mænd og en Slange i et Træ, og paa det høire Laar Figuren af en Indiansk Kriger;

Læggen paa det venstre Been er mærket i blaat Blæk med Bogstaverne B. L. S. M. M. S. S.; Den høire Læg er mærket i blaat Blæk men en Krone og Bogstaverne M. K. M. S. W. L. B. R. C. D. S. C. S.

Tidligt straffet: Den tatoverede landsmand III

Familie Baggrund: Top 6 erhverv

Arbejdsmand	19	16,0%
Soldat	17	14,3%
Husmand	8	6,7%
Sømand	5	4,2%
Fisker	4	3,4%
Bryggerkarl	4	3,4%

Tilbage til Christiane: På kant med loven

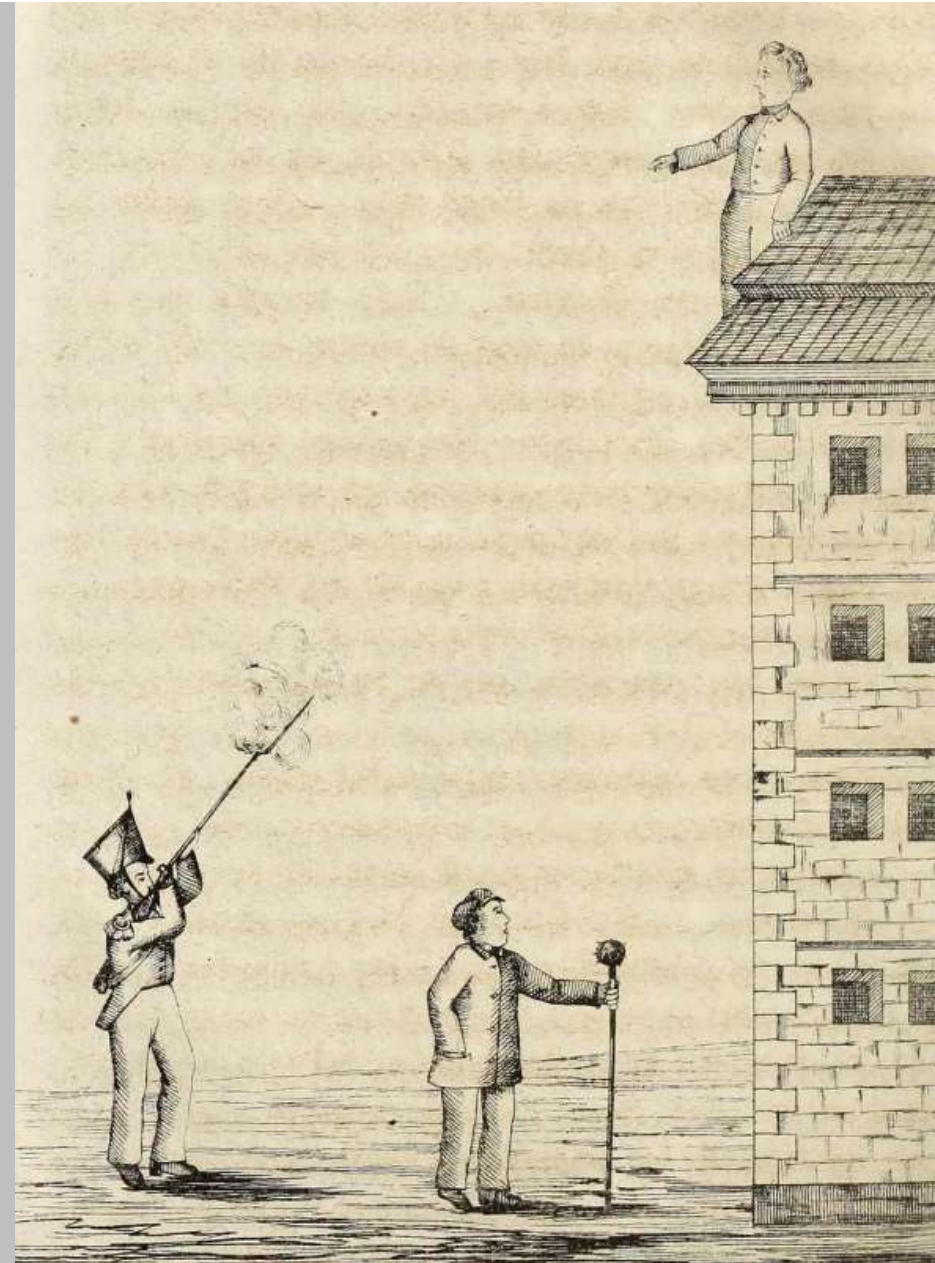

1828, et frygteligt år:

- Arresteret som 19-årig for gadeuorden
- siden arresteret for tyveri, hvilket gav 30 dage på vand og brød.
- Moderen Christiane Kirstine afgik ved døden.
- Atter arresteret for tyveri og bedrageriske forhold: stjal sivsko og solgte lånte genstande.
- 3 års forbedringshusarbejde.

Livet i Tugt- og Forbedringshuset

- Fængslet spændte over treogtres meter i bredden og var fire etager høj og gjorde et imponerende syn. I midten af bygningen, da den lå ud mod byens torv, lå fængselskirken.
- Både mænd og kvinder i Tugt- og Forbedringshuset: Iklædt forskelligt farvede dragter, med numre på brystet og begge køn blev plysklippede.
- Omstrukturering af fængselsvæsenet i 1790'erne gjorde det muligt for fanger at blive bevæget op eller ned i systemet afhængigt af opførsel. Incitament til færre optøjer.
- Fangen Christian Kjær Fuglsbølle: "Den vide verden har vendt dig ryggen, og du har ingen andre i samfundet at holde dig til end dine ulykkelige kammerater, som er dine ligemænd."

De mistænkeliges erhverv inden overvågning

Soldat	18
Arbejdsmand	10
Murer	8
Sømand	7
Rebslager	3
Skomager	3
Bager	2
Bødker	2
Maler	2
Tømrer	2
Barber	1
Gartner	1
Hattemager	1
Saddelmager	1

Top 10 Erhverv varetaget af mistænkelige

Tjeneste	36,1%
Sømand	10,6%
Slagter	7,8%
Havearbejde	7,1%
Murer	5,5%
Tobaksfabrik	4,7%
Bødker	3,1%
Rebslager	3,1%
Skomager	2,7%
Saddelmager	2,7%
Total	83,5%

Christianes deroute fortsætter

- Fik pas for at gå til København, men gik i stedet på landet for at skaffe tjeneste.
- Meldte at hun havde fundet tjeneste hos jordbruger Beck i Gurre.
- Da det kom til stykket kunne ikke tage den, fordi hun havde fået et dårligt øje.
- Blev i stedet taget for tyveri tredje gang: En vadmælstrøje til en værdi af 2 mark. Livstid...

Når
mistanken
hørte op

	N	%
Død	35	30,7%
Rejst	34	29,8%
Arbejde	25	21,9%
Fængsel	11	9,6%
Fritaget	5	4,4%
Gift	3	2,6%
Stadig Mistænkt	1	0,9%

Født udenfor ægteskab: Cathrine Charlotte Nielsen

- Født 19/2/1819 som uægte datter vaske-kone Ane Cathrine Bolvig og tjenestekarl Niels Nielsen. Ældste barn af fire alle med forskellige fædre.
- Straffet for tyveri som 13 årig
- Opvokset i fattighuset, forsørget af byen indtil sin konfirmation.
- Havde en række tjenester, men aldrig mere end et par måneder.
- "forresten har hun ernæret sig ved lösagtighed"

“Afgik den 19de med Briggen Friheten, Captain Brunckmann, til Brasilien”

- Tog afsted sammen med en pige ved navn Maria Rose.
- Ankom til Pernambocu, hvor den danske konsul Admiral Prytz fandt hende tjeneste hos en dansk læge.
- Siden tjeneste hos en hattefabrikant, G.K. Paule, som hun arbejdede hos i 4 år.
- Vendte hjem til Europa, Hamborg, København og endeligt Helsingør igen efter 5 år.

Familien Odemar

- Tre børn af barberen Peter Gotfried Odemar og Lene Hammer: Peter Gotfried den yngre , Kirstine Magdalene og Wilhelmine Caroline.
- Faren begik selvmord i august 1837, på det tidspunkt var de to ældste allerede i myndighedernes søgelys.
- **Peter** (mere end 5 års fængsel): Tyveri, betleri, løsgænger.
- **Kirstine**: (mere end 4½ år): Tyveri, løsgænger, løstgænger, mistanke om venerisk syge, drukkenskab, gadeuorden etc.
- **Wilhelmine** (40 dages fængsel): Tyveri, drukkenskab, mistanke om venerisk syge.

To en halv forskellige slutninger

- Wilhelmine Caroline rejste til København, blev gift med matros Ferdinand Læssel og fik i hvert fald ét barn. Boede i Søllerød sogn i 1855. Døde i 1899 på Frederiksberg
- Efter udstået straf rejste Peter og Kirstine til London sammen.
- Blev begge tiltalt for tyveri af £15 og et sølv etui i 1846, men siden frikendt.
- Peter blev gift i London med Mary Ann Fish, men døde kun to år senere i 1847.
- Hvad blev der af Kirstine Magdalene?

Den dramatiske slutning på Christianes liv

I Frederiksberg Kirkes Beenhuus ere indlagte Ligene af et Mandfolk og et Fruentimmer, som igaar ere fundne druknede i Frederiksberg-Slotshauges Canal.

Ved den optagne Synsforretning er Mandspersonen skjønnat at være omtrent 30 Aar gammel, middel af Vært, stærkt af Bygning, med bruunt Haar, blaae Øjne, paa Brystet er med Krudt indbrændt J. R. R. 7, et flag og nogle andre Figurer. Han var iført blaa Klædes-Matrostrøje, sort dito Vest, blaae dito Underbeenklæder, hvide Seildugs-Beenklæder, blaasribet Lærreds-Skjorte, rød-blommet Sirtes-Halstørklæde, sort Silkehat, blaasribede Bomulds-Sokker og Støvler, Alt uden Mærke.

Fruentimmeret er skjønnat at være omtrent 25 Aar gammel, middel af Vært, temmeligt stærkt bygget, med blondt Haar, blaae Øjne, og med Krudt mærket paa venstre Haand. Ied med S. 3. og et Anker. Hun var iført sort Saxonisk Kjøle en sort og en hvid, ulden Underklokke, hvidt Bomulds-Skjørt, hørlærreds-Særk, mrk. C. A. F., blaaternet, uldent Shawl, et mindre dito Halstørklæde, hvidt Jacobnets Krave, dito Hat med sort Sler, sorte, uldne Strømper og Læderskoe, samt havde paa højre Haands fjerde Finger en glat Guldring uden Mærke. Hos de Afdøde fandtes endvidere en Bønnebog til Brug ved Straffeanstalten.

Hvo, som om disse Afdøde kan meddele nogen Oplysning, anmodes om at ville snarest muligt meddele sig paa Kjøbenhavns Amts føndre Virts Compere paa Børsbro 54 N.

Kjøbenhavns Politikammer, d. 11te Aug., 1849.

I Frederiksberg Kirkes beenhuus er indlagt ligene af et mandfolk og et fruentimmer, som igaar ere fundne druknede i Frederiksberg Slotshauges Canal.

Ved den optagne synsforretning er Mandspersonen skjønnat at være omtrent 30 aar gammel, middel af væxt, stærk af bygning, med bruunt haar, blaae øjne, paa brystet er med krudt indbrændt J. R. R. 7, et flag og nogle figurer. Han var iført blå klædes-matrostrøje, sort ditto vest, blå ditto underbenklæder, hvide seildugsbeenklæder, blåstribet lærredsskjorte, rød-blommet sirtes halstørklæde, sort silkehat, blåstribede bomuldssokker og støvler, alt uden mærke.

Fruentimmeret er skjønnat at være omtrent 25 år gammel, middel og væxt, temmelig stærkt bygget, med blondt hår, blaae øjne, og med krudt mærket på venstre handled med S.3 og et anker. Hun var iført sort saxonisk kjole en sort og en hvid ulden underklokke, hvidt bomulds skjørt, hørlærredssærk, mrk C.A.F., blaternet uldent shawl, et mindre ditto halstørklæde, hvid Jacobnets krave, ditto ditto [sic] hat med sort slør, sorte uldne strømper og læderskoe, samt havde på højre hånds fjerde finger en glat Guldring uden mærke. Hos de afdøde fandtes endvidere en bønnebog til brug ved Straffeanstalten.